

in actie!

Fossil Free Culture, *Typographic installation*, 2018

Dareece Walker, *Criminalized 5*, 2016

Maarten Bel, *Maarten Komt in Actie*, 2021

Allan Kaprow, *Yard*, 1961

Joyce Overheul, *Soft Series: P7*, 2017

Fernando Sánchez Castillo, *Architecture for the Horse*, 2002

Mona Hatoum, *Roadworks*, 1985

Klarenbeek & Dros, *Seaweed Cycle*, 2020

OP DE COVER Kehinde Wiley, *Napoleon Leading the Army over the Alps*, 2005

Het magazine *In Actie!* verschijnt t.b.v. het examen Beeldende Vakken vmbo 2024. Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.

ontwerp: Sandra Derksen, Wijnjewoude | © Cito, Arnhem

BEELDENDE VAKKEN CPE EN CSE
EXAMEN VMBO-GL EN TL

MAGAZINE 2024

in actie!

Bas Jan Ader, *Fall 2*, 1970

in actie!

Niet iedereen is het overal mee eens. Je kunt dan in actie komen en zo proberen iets te veranderen. Dat doen kunstenaars ook. Zij kunnen werk maken waarbij zij zelf in actie zijn, maar zij kunnen met behulp van hun kunstwerken ook actie voeren. Zij zetten hun kunstwerken dan in met het doel iets te veranderen. Waar de één dat doet als een actie tegen misstanden in de maatschappij, voert de ander actie tegen misstanden/onrecht in de kunstwereld zelf. Ook zijn er steeds meer kunstenaars en vormgevers die in actie komen door oplossingen te bedenken voor problemen van deze tijd. In dit magazine staan allerlei kunstwerken die bij dit thema passen. De voorbeelden laten zien hoe veelzijdig en ook hoe belangrijk de kunsten kunnen zijn. Op het weblog vind je nog meer, ook filmpjes. Neem alles goed door, zodat je goed voorbereid aan het cpe én het cse begint.

De kunstenaar in actie

In de onrustige jaren zestig van de vorige eeuw verandert er veel, ook in de kunstwereld. *Conceptuele kunst* komt op en speelt al gauw een grote rol. Hierbij is het idee van de kunstenaar belangrijker dan de uitvoering van het kunstwerk. Ook ontstaan de eerste *happenings*: actie-werken waarbij vaak ook het publiek een actieve rol speelt. Happenings worden meestal buiten het museum gehouden en vooraf staat niet vast wat er zal gebeuren. Later ontstaat het begrip *performance* voor acties met een grote fysieke rol voor de kunstenaar. Soms werken er assistenten mee, wordt er muziek gemaakt of worden rekvisieten gebruikt en meestal is er publiek aanwezig. Wanneer een *performance of happening* is afgelopen, zijn foto's of video's de enige tastbare herinnering, al kunnen deze niet de originele uitvoering vervangen; die is en blijft uniek.

Tehching Hsieh, *One Year Performance, Time Clock Piece*, 1980-1981

Van Bergen & Van Woezik, *Rainbow Dress*, 2016

Jonas Staal and Radha D'Souza, *CICC*, 2021

Willem de Haan, *Malieveldgras*, 2020

Théodore Géricault, *Het vlot van de Medusa*, 1819

Een reactie op de maatschappij

Kunstenaars kunnen in hun werk reageren op de politieke situatie. Toen zo'n 200 jaar geleden een groep schipbreukelingen aan hun lot werd overgelaten en bijna iedereen omkwam, steunde de Franse regering de verantwoordelijke kapitein. Dit gaf aanleiding voor de Franse schilder Géricault om tegen de regering te protesteren. Hij verbeeldde deze ramp in het inmiddels beroemde schilderij *Het vlot van de Medusa*. Het was ook een aanklacht tegen de politieke situatie waarin het volk aan zijn lot werd overgelaten, net zoals de schipbreukelingen. Het schilderij is een voorbeeld van kunst die bepaalde aspecten van de samenleving op een kritische manier verbeeldt.

5

6

7

8

9

10

in actie voor een oplossing

Fruitleather Rotterdam Koen Meerkerk en Hugo de Boon

Na hun afstuderen aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam startten Hugo de Boon en Koen Meerkerk **11** in 2015 het bedrijf *Fruitleather*, dat een plantaardig product maakt dat lijkt op leer **5**. Het idee voor het bedrijf ontstond tijdens een opdracht waarvoor ze iets spraakmakends moesten verzinnen en ze op de markt naast hun school al het fruitafval zagen liggen **6**. Konden ze van dat afval iets waardevols maken? Als echte bio-designers onderzochten ze veel fruitsoorten en ontdekten dat de pulp van mango's prima kwaliteiten heeft: weinig vocht en veel vezels **7-8**. Zo ontstond een product van mangopulp met de eigenschappen van leer. De eerste producten als schoenen, tassen en sleutelhangers zijn al gemaakt. Ze doen nog steeds onderzoek om het fruitleer te verbeteren en te ontdekken wat nodig is om het op grotere schaal te kunnen produceren **9-10**. Behalve het tegengaan van voedselverspilling is er een tweede winstpunt: het fruitleer biedt een alternatief voor de vervuilende leer-industrie, zeker in ontwikkelingslanden, en is dus ook beter voor het milieu. Om helemaal circulair te blijven, wordt er bier gebrouwen van de pitten en het vocht uit de mango's.

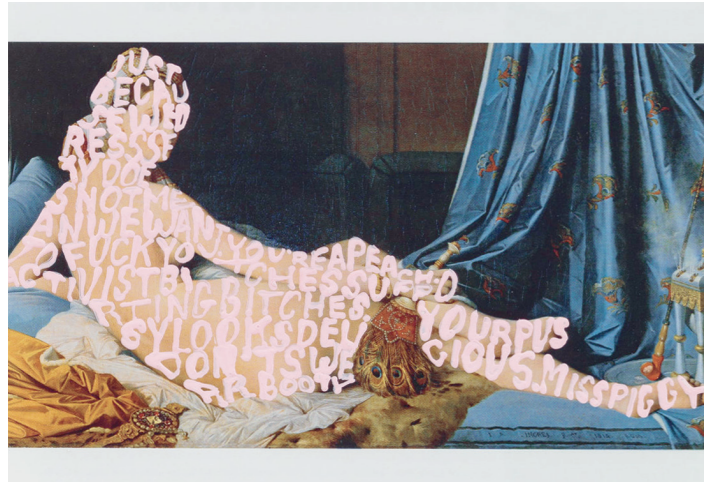
11

Bekijk ook de video's van dit project op het weblog:

www.nct24.nl

www.fruitleather.nl

in actie binnen de kunst

1 Betty Tompkins, *Women Words (Ingres #2)*, 2018

2 Betty Tompkins, *Women Words (Raphael #5)*, 2018

Women Words Betty Tompkins

De Amerikaanse Betty Tompkins maakt al sinds het begin van deze eeuw kunst over vrouwen. In 2002 vroeg ze al haar contacten om haar een beschrijving van 'De Vrouw' te sturen. Ze ontving meer dan 1500 reacties, van heel mild tot zeer seksistisch. Deze reacties bracht ze in beeld in een serie van 1000 werken ⁴. In 2012 stelde ze dezelfde vraag opnieuw, al mocht men toen anoniem reageren. Dit leidde weer tot veel reacties, soms zeer grof. Om haar kunstwerken te maken, scheurde ze afbeeldingen van bekende kunstwerken met vrouwen uit boeken en tijdschriften. De vrouwen waren allemaal op een stereotiepe manier verbeeld: als moeder, als Eva, als lustobject. Met roze verf schilderde ze (delen van) de reacties over de vrouwen heen, als een soort sluier ¹⁻²⁻³. Ze hoopt dat iedereen die haar werk ziet, nadentk over hoe er over vrouwen gedacht wordt, ook online.

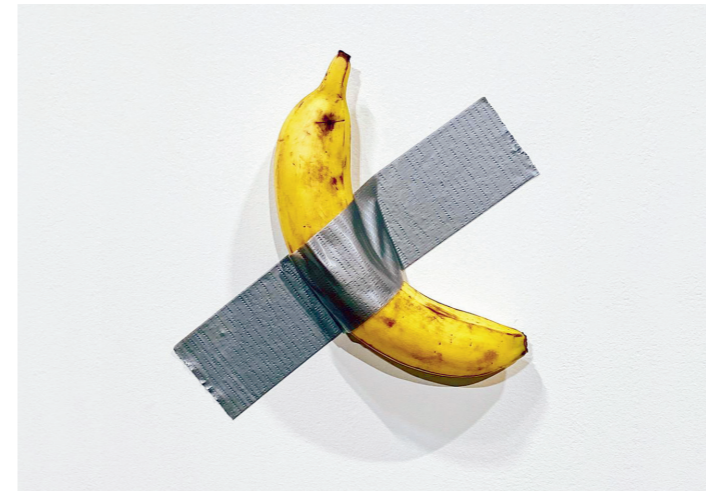
3 Betty Tompkins, *Women Words (Brassai #7)*, 2021

4 Betty Tompkins, *WOMEN Words, Phrases, and Stories*, 2016

Marcel Duchamp, *Fontein*, 1917/1964

Maurizio Cattelan, *Comedian*, 2019

In actie voor een oplossing

Er zijn kunstenaars en ontwerpers die zich bezighouden met het zoeken naar een oplossing voor problemen van deze tijd, zoals het tekort aan sommige grondstoffen. Zij kijken of er meer mogelijk is met bestaande materialen of zoeken naar nieuwe grondstoffen. Ook denken ze na over alternatieven voor plastic om milieuproblemen tegen te gaan of ze zoeken naar manieren om de 'fast fashion' te verduurzamen. Kunstenaars en ontwerpers denken creatief en zijn vindingrijk, waardoor ze soms eenvoudige oplossingen bedenken die nog niemand anders had verzonnen.

Studio Kim van den Belt, *Kaia*, 2021

Banksy, *Love is in the Bin*, 2018

In actie binnen de kunst

Sommige kunstenaars laten met hun werk de beschouwer nadenken over vragen zoals: Wie bepaalt wat kunst is? Moet kunst altijd in een museum te zien zijn? Voor wie wordt kunst gemaakt? Er zijn ook kunstenaars die actie voeren omdat ze het niet eens zijn met bepaalde situaties in de kunstwereld, bijvoorbeeld met de ongelijke positie van vrouwelijke of zwarte kunstenaars. Met hun werk vragen ze aandacht voor deze ongelijkheid en roepen ze op tot verandering.

VIN + OMI, *Stop Fucking the Planet*, 2017

actie
activisme
barricade
handeling
kritisch
protest
oplossing
opvatting
reactie
rebels

Kijk voor meer voorbeelden en inspiratie op het weblog:

www.nct24.nl

1

2

3

4

de kunstenaar in actie

Living Sculptures Gilbert & George

Het Engelse kunstenaarsduo Gilbert & George **5** voert actie tegen het elitaire imago van kunst. Het duo bedacht de kreet: Art for All (Kunst voor iedereen). In 1969 voerden zij als *Living Sculptures* (Levende Beelden) een performance uit op de trappen van het Stedelijk Museum in Amsterdam. Uren bleven zij doodstil staan of zitten, met geschminkte gezichten, terwijl bezoekers langslieden **1**. Een volgende performance was *Singing Sculptures*, waarin zij als standbeelden op een tafel stonden **2**. Onder de tafel stond een cassetterecorder die telkens een populair liedje speelde. Als het liedje te horen was, zong en danste het duo als levende sculpturen tot het liedje was afgelopen **3**. In een performance uit 1975 voerden ze met hun gezicht en handen die rood waren geschminkt, robotachtige bewegingen uit in *The Red Sculpture* **4**. Je zou eigenlijk alles wat het duo doet kunst kunnen noemen: hun performances, de vaak levensgrote werken waarin zij vrijwel altijd zichzelf verbeelden, maar ook hun leven zelf **6**.

www.gilbertandgeorgecentre.org

5

6 Gilbert & George, BAG-MEN, 2020

in (re)actie op de maatschappij

Mirror Barricade Bambi van Balen

De Nederlands-Hongaarse kunstenaar Bambi van Balen leidt sinds 2012 de groep *Tools for Action*. De groep houdt zich bezig met kunst en activisme. Terwijl Van Balen in Duitsland werkte, ontstond in mei 2016 het project *Mirror Barricade* **7**, om te protesteren tegen een mars in de stad Dortmund. Deze Mars was georganiseerd door een neofascistische partij, vanuit een groeiende angst voor vreemdelingen. Van Balen werkte voor dit project samen met leerlingen van 14 scholen, medewerkers van het theater en vrijwilligers uit de gemeente **8**. In vier weken tijd werden grote, vierkante, opblaasbare blokken gemaakt van een spiegelende stof. Hiermee kon vliegensvlug een 80 meter lange en 3 meter hoge barricade worden gebouwd **9-10**. Het project hield de demonstranten letterlijk een spiegel voor **11**. Er werd zelfs een choreografie ontwikkeld om het protest al 'dansend' kracht bij te zetten **12**. *Mirror Barricade* moest het publiek én de demonstranten laten nadenken over de vraag of dit de maatschappij is waarin zij willen leven.

www.arturvanbalen.net

Bekijk ook de video's van dit project op het weblog:

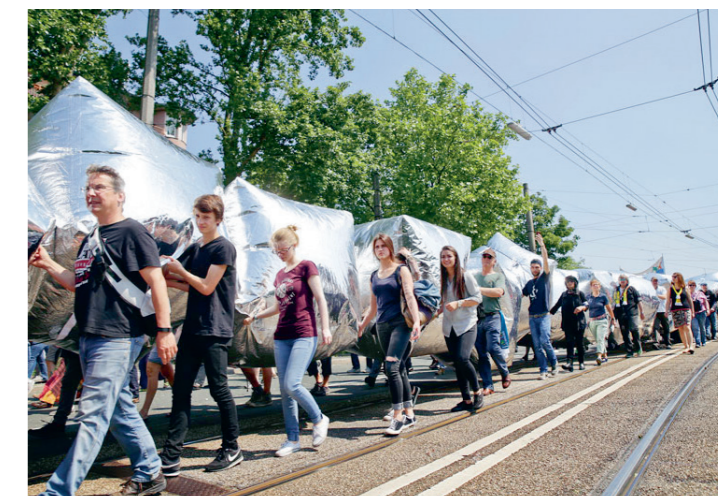
www.nct24.nl

8

9

10

11

12

5